

Lahden kaupungin sivistyspalveluiden lausunto koulutuspoliittisesta selonteosta: tavoitteena turvata koulutuksen laatu, saatavuus ja tasa-arvo

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu luonnos koulutuksen kehittämisenäkymistä 2040-luvulle. Luonnoksessa esitetty visio on kannatettava ja siinä on asetettu korkeat tavoitteet laadukkaalle ja kokonaisvaltaiselle koulutuspoliittiselle kehitykselle yhteiskunnalliset haasteet 2040-luvulle huomioiden.

Lahden kaupungin sivistyspalvelut kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin näkökohtiin:

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen merkitystä ei voi liiaksi korostaa korkeamman koulutusasteen saavuttamisen perustana. Perusopetuksen osalta nykyinen suunta on huolestuttava: oppimistulokset ovat laskeneet, asenteet oppimista kohtaan heikentyneet ja oppilaiden väliset erot kasvaneet, sukupuolen vaikutusta oppimistuloksiin ei ole saatu torjuttua. Perusopetuksen osalta huomiota kiinnittää, onko selonteossa tarpeeksi huomioitu perusopetuksen uudistumisen tulevaisuuden näkökulmaa, kun tarkasteluajanjakso on 40-luvulle saakka, vai tukeutuvatko toimenpiteet vain nykyisiin käytössä oleviin keinoihin.

Varhaiskasvatuksen osallisuusasteen lisääminen ja vakiinnuttaminen korkealle tasolle on erittäin kannatettavaa, mutta on myös huomioitava perheen valintamahdollisuudet ja esim. avoimen varhaiskasvatuksen tarjoamat mahdollisuudet perheen valintoja tukemassa.

Toisen asteen koulutuksen osalta selonteossa voisi enemmänkin pohtia oppivelvollisuuden laajentamisesta aiheutuvia muutoksia nuorten elämään ja oppivelvollisuuden laajentamisen onnistumisen keinoja.

Selonteon koulutussektorikohtaisissa osioissa keinot tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat joltain osin teknisiltä ja tämän hetken tilanteeseen ja rakenteisiin tukeutuvilta siihen nähden, että kyseessä on näkemyksen muodostaminen seuraavan 20 vuoden perspektiivillä. Selonteon ansiokkain luku on luku 4, jossa kuvataan koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuvaa ja keskeisiä muutostekijöitä. Tästä luvusta löytyy vastaukset moniin kysymyksiin, joiden puuttumiseen sektorikohtaisten kuvausten kohdalla kiinnittää huomiota. Luvun 4 nostamista selonteon alkuun kannattaisi harkita.

Hallinnollisten ratkaisujen ja koulutusjärjestelmän kuntakohtaisen rakenteen löytämiseksi valtiovallan tulisi pitäytyä suunnan näyttäjänä. Kuntakentän moninaisuuden johdosta päätösvaltaa rakenteista on annettava kunnille. Pienissä haja-asutusalueiden kunnissa ja suurilla kaupunkiseuduilla tarkoituksenmukaiset rakenteet voivat olla erilaisia.

Koulutuksen rahoituksen turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Luonnoksessa tuodaan ansiokkaasti esille koulutukseen satsaamisen merkitys kansakunnan menestystekijänä. Sote-uudistuksen toteutuessa sivistyspalvelut – erityisesti varhaiskasvatus ja perusopetus - tulevat olemaan kuntien suurin kuluerä. Kuntien rahoitusvaikeudet ajavat tilanteen siihen, että menokuri kohdistuu sivistyspalveluihin. Vastakkainasettelu koulutuspalveluiden ja kulttuuripalveluiden kesken korostuu ja saattaa ajaa kuntia ajamaan alas kulttuuripalveluita koulutuspalveluiden turvaamiseksi. Tämä on epätoivottava tie. Kuntien sivistyspalvelut on kokonaisuus, jossa kukin osa-alue tukee toistaan. Rahoituksen ennakoitavuuteen ja pitkäjänteisyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota, kuten luonnoksessa todetaankin. Oikeudenmukaisen ja tasalaatuisen koulutuksen takaamiseksi valtion rahoitusosuus suhteessa kuntiin pitää saada kasvusuuntaan. Erilaisten painotusten lisäksi on huolehdittava

perusrahoituksen riittävydestä. Luonnoksessa esitetään tavoitteeksi, että ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjiä on jatkossa nykyistä vähemmän. Tavoitetta toteutettaessa on huomioitava yksikkörahoituksen riittävyys koulutuksen järjestämiskustannuksiin. Muussa tapauksessa järjestäjäkunnat maksavat verovaroistaan koulutuksen järjestämiskustannukset myös muista kunnista tuleville opiskelijoille.

Kuntaliitto esittää omassa lausunnossaan havaintoja toimenpiteiden oikeasuuntaisuudesta ja riittävydestä koulutuksen osa-alueittain. Kuntaliiton kannanottoja on käsitelty valtakunnallisissa sivistysjohtajien, toisen asteen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen verkostoissa. Lahden kaupungin sivistyspalvelut yhtyy kuntaliitossa valmisteltuun lausuntoon.

Lahdessa 22.1.2021

Tiina Granqvist

Lahden kaupunki, sivistysjohtaja